

Богдан ЖЕПЛИНСЬКИЙ (Львів)

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ ВЕЧОРИ НА ЛЕМКІВЩИНІ

Лемки, як і всі українці, високо цінили та шанували великого нашого Пророка. Попри важкі умови життя, а в окремі періоди і заборони, в багатьох лемківських сім'ях можна було знайти "Кобзар" або хоч невеликий портрет Шевченка.

У 1928–1938 роках мій батько о. Михаїл Жеплинський був парохом в с. Завадка Риманівська недалеко від містечка Дукля (тепер Підкарпатського воєводства, Польща). Крім основної церкви в Завадці Риманівській, батько також обслуговував і відправляв в "дочірній" церкві в с. Кам'янка, а також в с. Абрамів. У школі с. Завадка Риманівська батько вчив також дітей релігії. А в с. Абрамів стараннями батька в літній період почав діяти дитячий садок, яким також він опікувався. В березневі дні в школі, а літом для дітей дошкільного віку в садочку батько завжди проводив бесіди, в яких розказував про визначного поета, мистця та пророка України Тараса Григоровича Шевченка.

Польська влада в різні часи нашого перебування на Лемківщині по-різному ставилася до прослави Шевченка серед лемків. Особливо негативне ставлення до Шевченка, як і до лемків-українців, спостерігалось в останні передвоєнні роки. Для влаштування Шевченківських вечорів необхідно було мати офіційний дозвіл влади, який, вигадуючи різні причини і мотивації, влада старалась не давати. Коли дозвіл таки отримували, то влада ставила багато різних умов, які обмежували проведення святкувань чи навіть концертних вечорів. Вимагалось попереднє затвердження програми вечора, ставились певні умови для приміщення, на концертний вечір делегувався обов'язково польський поліцейський з карабіном тощо. Відносно поліцейських, то вони також, залежно від індивідуальних рис, поводити себе по-різному. Деякі, прийшовши на Шевченківський вечір, чомно віталися з визначними особами села, сідали в перший ряд в приміщенні, де мав проходитись вечір чи концерт, та спокійно спостерігали за дійством. Деякі з них навіть сідали під стіною першого ряду і тихенько дрімали. Сідати в перший ряд і держати при собі кріса з насадженим багнетом було, очевидно, їх обов'язком, згідно з останніми інструкціями. Окремі поліцейські, переважно шовіністи, поводити себе нахабніше. Перевіряли, чи є дозвіл на проведення вечора, чи затверджена програма, чи є запасний вихід із приміщення, пожежний інструмент і т. ін.

В останні передвоєнні роки вказані вимоги були посилені, а дозволи на офіційне проведення Шевченківських вечорів майже не видавались. Тому лемки під проводом окремих патріотів та в більшості при підтримці свідомих священиків проводили їх напівлегально або ж і нелегально.

Пам'ятаю, у нас на плебанії (будинку священика, де ми жили) в Завадці Риманівській у великій кімнаті-вітальні на гарному постаменті, вбраному вишиваним

рушником, завжди стояло велике погруддя Тараса Шевченка. Над ним висів великий Тризуб. Я з братом Романом мали завдання ховати погруддя Шевченка і Тризуб, коли “на остро” (службово) появлявся в селі польський поліцай, аби він не поглумився над цими національними реліквіями. А в Шевченківські дні погруддя Шевченка, як і його портрет, були окрасою Шевченківських вечорів, які проводились в родинному колі чи неофіційно.

Такі вечори проводились найчастіше в нашому помешканні (на плебанії), де були просторі кімнати, а також в помешканні дядка Сеня, сім’я якого активно долучалась до таких Шевченківських вечорів. У них брала участь дружина дядка, його сини Ярослав, Мар’ян, наймолодший Павлик, а деколи і сестричка. В селі Абрамів вечори проводились найчастіше в хаті сліпого Челака, який був справжнім українським патріотом і активно долучався до всіх прогресивних українських заходів, зокрема проведення Шевченківських вечорів. У таких вечорах активно виступали також Іван Шафран та Іван Балутянський, яких батько готував на дяків. Вони закінчували дяківські курси, а Іван Шафран ще й опанував гру на скрипці та пригравав на ній, виконуючи пісенні твори на слова Т. Шевченка.

На Шевченківські вечори запрошувались провізори церкви Грозьо і Хом’як, приходила з родиною знахарка Шафранка, я запрошував і приводив своїх ровесників, учасників дитячих забав, зокрема Парасю Шафранку, Петруся Кобелю та інших.

Шевченківські вечори відкривались, як правило, вступним словом нашого батька отця Михайла Жеплинського або дядка Сеня. Далі вірші поета читали і дітишколаї, і хтось зі старших. Пісні на слова Шевченка, зокрема “Заповіт”, співали, як правило, усі гуртом. Приміщення, в якому проводились вечори, прикрашалось вишиваними рушниками, посеред яких завжди красувалось погруддя Шевченка.

Після закінчення вечора сліпий Челак, який на Абрамові мав свою крамничку, пригощав усіх учасників, зокрема дітвору, солодощами, які приносив із собою.

Отож, на цьому прикладі видно, що, попри усілякі труднощі, прогресивна громадськість Лемківщини, і, передовсім священики, виховували молодь у дусі національного патріотизму. А Шевченківські вечори на Лемківщині єднали всю Україну в єдиний народ.